

► Manželské duo Pavla a Jaroslav Marianovi

Společný stůl, lože i pódium:
Již více než pětatřicet let těší manželé Marianovi svým renesančním folkem nesčeteně uší všech generací.

Klíč k harmonii

MICHAL SEMÍN

„Měla jsem jen pár dní do porodu, ale on mě nechal stát dvě hodiny u klavíru a nutil mne, abych zpívala v horním rejstříku, který příliš nepoužívám,“ vzpomíná stále se usmívající Pavla Marianová na vyučujícího pražské pedagogické fakulty, odmítajícího dát mladé talentované zpěvačce a studentce dálkového studia zápočet ze zpěvu. „Děti mají slyšet krásný něžný tón, a ne to, co z vás leze,“ zhodnotil tuctový zpěvák Blecha jeden z nejkrásnějších sametově znějících altů, jaký kdy na české folkové scéně zazněl.

Pavla byla současně velmi úspěšnou studentkou Lidové konzervatoře, kde si jejího zvukného hlasu povšiml známý a oblíbený zpěvák Karel Černoš. Jeho nabídka ke spolupráci by jistě nepřišla, kdyby měl univerzitní kantor pravdu. Pavla však k popu netíhla, a navíc měla jiného muže, po jehož boku nejen zpívala, ale již nějaký ten rok i žila. Stavebního inženýra, programátora, a především každým coulem muzikanta Jaroslava Mariana.

Byla to právě hudba, co je svedlo dohromady. Na jaře 1982 se Pavla podílela na vzniku hudební skupiny Petrklíč, složené z kamarádů, kteří stejně jako ona pracovali s dětmi. Když se na podzim toho roku kapela poohlížela po náhradním kytaristovi, přibrala do svých řad Jaroslava. „Po třech měsících jsme spolu začali chodit. Tehdejší kapelník Jirka Pánek, pozdější zakladatel slavného Šlapeta, zase chodil s druhou zpěvačkou. Nikoho z nás by tenkrát nenapadlo, že za pár let budeme v plzeňském Lochotíně přebírat Diváckou, a brzy nato i Autorskou Portu. Ale možná, že pomyslnými sudička-

mi na cestě k této metě nám byli i vynikající textař Michal Bukovič a manažer Karla Zicha Standa Chmelík, se kterými jsme se náhodou seznámili při splouvání Berounky, rok po založení Petrklíče. To takhle s Pavlou sedíme večer u ohýnku, za námi silueta tajuplného Týřova, ladím kytaru, když tu se objeví dva cizí muži a zvou nás k jejich ohni. Nechci se chlubit, ale ty naše písničky se jim tenkrát opravdu moc líbily...“

OD OHŇŮ AŽ NA PORTU

Rok a půl po svém vzniku Petrklíč paradoxně tak trochu „skončil“. Jiří s Jaroslavem odešli na vojnu a tři osiřelé muzikantky symbolicky vyškrtly z názvu kapely první čtyři písmena. Hrát a zpívat však nepřestaly. Zrodil se Klíč, k němuž se po návratu do civilu opět vrátili i oba nyní již skutečně ostřílení muži. A s nimi i písničky, jež se dodnes zpívají u podobných ohňů, u jakých začala hudební pout' manželů Marianových.

► Svatební foto manželů Marianových

➤ Pavla s Jardou
na pro ně osudové
Berounce

U nás je málo hudebních skupin věnujících se české středověké a renesanční hudbě. V době, kdy Klíč začínal, tu ale nebyl nikdo, kdo by v rámci tohoto žánru skládal nejen vlastní texty, ale i hudbu. „Vždycky se mi moc líbila stará hudba, hlavně to, jak ji u nás provozovali bratři Traxlerové a jejich Český Skiffle či Spirituál Kvintet na albu *Písničky z roku raz dva*. Dodnes mi při některých těch melodiích běhá mráz po zádech,“ vyznává se ze svých hudebních lásek kapelmajstr Klíče. „Traxleři dobově zhudebňovali středověké texty, Kvintet psal naopak nové texty na renesanční hudbu – a já jsem se v žánru historizující tvorby chtěl vydat vlastní autorskou cestou – tedy v textech i v hudbě,“ dodává Jaroslav a Pavla připomíná jeden ze starších recenzních článků, který Klíči v tomto ohledu přiznává historické prvenství. „Dodnes se setkáváme s překvapivými obličejí, a to i u našich letitých posluchačů, kteří vlastně netušili, že u nás takřka výhradně jde o naši autorskou tvorbu,“ říká Pavla.

Na své hudební pouti se Marianovi a jejich muzikantská parta nemohli vyhnout legendární Portě. Do celostátního finále, pořádaného v Plzni, se poprvé probojovali v roce 1987 – a Jaroslav pobaveně vzpomíná: „Vždycky jsme ale měli větší úspěch u diváků než u poroty. Když třeba v roce 1990 poprvé a naposledy hlasovali o Autorské Portě přímo diváci, tak jsme zvítězili s písní, kterou hrajeme dodnes – *Omnia vincit amor*. Ale v *Mladé frontě* potom i tak napsali, že Autorskou Portu získal Folk Team... A vlastně už v roce 1988 jsme v Plzni na Portě získali velkou Cenu diváků, přestože jsme hráli hned v první den festivalu, kdy hlediště ještě nebylo tak

plné jako pak v následujících dnech. Ale náš dosud asi nejbizarnější okamžik nastal tenkrát při předávání té ceny, když autor sošky, kterou jsme měli na lochotínském pódiu převzít, si ji ještě před vyhlášením vítězů odnesl přímo ze zákulisí se slovy, že prý „pro Klíč ji nedělal.“

ČEST JE VÍC NEŽ SLÁVA

Již krátce po Jardově příchodu do kapely se zúčastnili soutěže Píseň Praha. Umístili se v úvodním kole druhí, z čehož plynula i výsada zahrát si v celostátním finále. „Když zbývalo sotva čtrnáct dnů a pořadatelé se stále neozývali, zavolali jsme předsedovi poroty, tehdy slavnému skladateli, který nás pozval na kafe. Nám, mladým klukům, spadla čelist, když nám bez uzardění zdůvodnil, proč na finále nejedeme. Řekl

doslova: „Pánové, řekněme si to na rovinu. Když budete mít v kapele syna někoho důležitého nebo když se vaše zpěvačka vyspí s předsedou poroty, tak na tom finále hrát budete. Jinak ale nemáte šanci.“

Kdo by se domníval, že podobné móresy byly možné jen za předchozího režimu, mýlil by se. „Od druhé poloviny devadesátých let jsme najednou postupně hráli čím dál méně. Pak jsme se dozvěděli, že tehdejší předseda Asociace pořadatelů a jemu „blízcí“ o nás začali intenzivně šířit pomluvu, že naše muzika už prý lidi netáhne, že je vyčpělá. Ve skutečnosti jim ale vadilo hlavně to, že jsem se vždycky důrazně postavil proti tomu, když se nás, muzikanty, někdo pokoušel nějak podvést, odstrčit nebo „doběhnout“.

Tentokrát to už tedy nebyly ústrky motivované politicky, ale hlavně tím, že si někdo potřeboval dokázat, jak je důležitý. A samozřejmě s tím spojené ohrožení jeho finančních zisků. Dám příklad: Pořadatel významného letního festivalu si nás dlouho předem závazně objednal na čtyři vystoupení na jeho festivalu. Znal náš běžný tehdejší honorář – 6000 korun pro celou kapelu za jeden koncert. Nabídli jsme, že za tuto cenu tam odehrajeme všechna ta čtyři představení, tedy vlastně za čtvrtinu běžných honorářů – jenže on nám těsně před festivalem nečekaně poslal smlouvu na 3500 Kč. Profesionální kapele o sedmi lidech tedy nabídl částku, která by nám na jeho čtyřdenním festivalu nepokryla ani náklady na stravu. To, co si jiní často nechali líbit, aby mohli hrát, bylo pro mě nepřijatelné, a nepřistoupil jsem na

➤ Soutěž „Píseň dlouhých cest“ – Malostranská beseda. Zleva: Jiří Pánek, Jaroslav Marian, Jarmila Hrdinová (později Pánková), Pavla Mokryckiová (později Marianová)

► KLÍČ – foto z prvního CD, MC a LP „...omnia vincit amor“

to. A i proto se pak začalo stávat, že ti, kterým jsme se takhle ‚znelíbili‘, dokázali zařídit třeba i zrušení našich už domluvených koncertů, přestože v daném místě byly vždycky vyprodané. Když se mi náš kamarád – dramaturg České televize – snažil v roce 2001 vysvětlit, proč už nejsme skoro nikam zváni a proč s námi ani televize už nic netočí, prozradil mi sladké tajemství: ‚Víš, Jardo, to je tím, že ty pořád bojuješ za pravdu a za právo, místo toho, aby ses chodil opíjet s těmi správnými lidmi.‘“

A protože se muzikanti z Klíče koncertováním živili – pouhým prodejem CD se totiž uživit nedá – byly zavřené dveře „kulturáků“ a „festáků“ zlověstným znamením, že úspěšné roky má Klíč asi už za sebou. Pak přišel rok 2002, pohár Jardy a Pavliny trpělivosti definitivně přetekl, a kapele tím zazvonil umíráček. K lítosti jak členů kapely, tak i všech, kteří si jejich

► Koncert manželů Marianových v bývalém klášteře Kuklov

renesanční folk oblíbili. Smrt to však našťastí byla jen klinická, což ale v tu chvíli ještě nikdo netušil.

MEZI DĚTMI

Sestup z velkých koncertních pódíí nebyl pro Pavlu Marianovou krokem do tmy. Ač si bez hudby neumí život představit, zpěv a hraní na rozmanité historické nástroje (krumhorny, šalmaje, kornamusy) nejsou jediným řemeslem, jež zručně ovládá. Po mateřské dovolené – syn Jakub se narodil v lednu 1989 – začala učit na 1. stupni základní školy. A učitelkou je i dnes. Školám se vlastně vyhýbala pouhé čtyři roky – to když se plně věnovala muzicírování s Klíčem. Mezi lety 2002 až 2009 jí však

děti „paní učitelko“ neříkaly. Vystupovala zde v poněkud jiné roli, a aby na to nebyla sama, doprovázela ji na kytaru kamarádka. „Doprovod“ se však brzy změnil – získala ten nejlepší a jí nejbližší, jaký mohla mít. S manželem Jaroslavem pak jezdili dlouhých sedm let po vlastech českých a pořádali školní výchovné koncerty.

Zpívat a hrát tedy Marianovi nepřestali, jen jejich publikum bylo trochu jiné. „Nikdy jsme pro náš koncert nechtěli shromáždit všechny žáky do tělocvičny, jakkoli by to znamenalo ‚více peněz za méně muziky‘. To jsme raději za stejný honorář uspořádali v jedné škole tři vystoupení pro menší počet dětí, abychom je mohli lépe vtáhnout do hudebního programu,“ vzpomíná na pro něj krásná, i když nelehká léta Jaroslav. A Pavla dodává: „Bavilo nás to moc, ale třeli jsme bídu s nouzí. V té době ještě na školách moc nepoužívali internet, takže veškerá korespondence probíhala placenou poštou. Neexistovaly paušály na telefon a platili jsme si jízdenky na vlaky a autobusy, protože auto nemáme. Po odečtení všech nákladů nám po zdanění zbylo na rodinu nejvýš tak šestnáct tisíc na měsíc. Dokonce i učitelky si měsíčně vydělaly víc než my dva dohromady. Proto jsme nechápavě kroutili hlavami, když nám někteří učitelé záviděli. Říkali nám: ‚Když za hraní v jedné škole dostanete čtyři tisíce korun, a hrajete třeba patnáctkrát do měsíce, tak si pěkně nahrabete!‘ Nesmysl. V průběhu celého školního roku jsme sice zahráli ve 100 až 110 školách (což

► KLÍČ v aktuální sestavě, zleva: Jana Bošková, Jan Janda, Jaroslav Marian, Pavla Marianová, Jana Slavatová, Jitka Krupičková, Jiří Krupička

bylo celkem 250 až 300 vystoupení), když jsme však od svého ročního výděлку odečetli padesát tisíc za poštovné, podobnou částku za dopravu, patnáct tisíc za telefon a další desítky tisíc za nové netradiční hudební nástroje, abychom měli co zajímavého dětem předvádět, a také za tisk materiálů, které jsme dětem rozdávali, tak jsme nakonec byli rádi, že máme něco naspořeno ještě z ranně ‚porevolučních‘ let Jarдова programování.“

Smysl pro poctivost, tak charakteristický pro zpívající manžele Marianovy, postrádali však někteří ředitelé, když z dohodnutého honoráře následně požadovali „provizi“. A protože Jaroslav nikdy nikoho neuplácel, bylo to často naposled, co je do těchto škol pozvali. Naštěstí ale s většinou ředitelů, zvláště menších venkovských škol, byla naopak radost spolupracovat.

Šedem let neustálého kočování po republice bylo zátěží pro tělo i pro duši. Dětské úsměvy a sdílená radost z podařených vystoupení oslabené baterie sice průběžně dobýjely, Marianovi však cítili, že si život žádá další změnu. Změnu, jež měla tentokrát přinést radost „dospělákům“ – těm, kteří písničky Klíče znali již dávno, i těm, kteří je teprve začínou objevovat.

ZNOVUZROZENÍ

Pavla se v roce 2009 vrátila coby učitelka prvního stupně do školy a Jaroslav – aniž to ovšem v té chvíli tušil – začal připravovat návrat Klíče na pódia. Prvním krokem na této cestě bylo bilanční dvojcdéčko z roku 2010, nazvané *Dál plyne čas...*, připomínající padesátku starších zvukově mírně upravených písní. Jenže Jaroslav Marian měl v šuplíku i mnoho nových skladeb, které ještě nikdy nikdo neslyšel. A protože v té době se navíc blížilo třicáté výročí založení kapely, ozývaly se ze strany bývalých členů kapely hlasy, že by bylo hezké oslavit to přece jen i nějakým mimořádným koncertem. Pavla s Jardou se k tomu posléze nechali přemluvit, a tak začalo téměř rok trvající intenzivní zkoušení, aby si jejich posluchači nakonec třeba neřekli, že vlastně bylo dobře, že to Klíč před těmi deseti lety „zabalil“. A živou vodou pokropení muzikanti přitom stále doufali, že na těch několika zamýšlených výročních koncertech nebude prázdno.

Skutečnost předčila veškerá očekávání. Z původně plánovaných dvou tří vystoupení bylo nakonec jedenáct krásných koncertů, velké sály byly zcela vyprodány, některé dokonce půl roku dopředu. O dalších peripetiích na životní pouti tohoto neobyčejného hudebně-manželského páru bylo rozhodnuto.

Protože jsou oba perfekcionisté, naleznete v jejich hudbě jen minimum improvizace.

Kdo jsme my (text a hudba Pavla Marianová)

*Někdo je s námi
ale kdo jsme my
letící vrány
za temnými zdmi...
Prohnité trámy
se spoustou rýh
zavřené brány
tající snůh...
Někdo je s námi
někdo proti nám
vrčící tlamy
rozpadlý chrám...
Dámy a páni
vyprahlý chřtán
všechno je k máně
i rozbitý džbán...*

*Někdo je s námi
ale kdo jsme my
letící vrány
za bílými zdmi...
Zpevněné trámy
se spoustou rýh
skleněné brány
napadlý snůh...*

*Někdo je s námi
někdo proti nám
všechno je k máně
i splený džbán...
Posvátné chrámy
opilý chřtán
každý je s námi...
Každý proti nám...*

„Ve folku není vůbec obvyklé, aby se podrobně rozepisovaly hudební partitury skladeb. Já jim ale věnuji stovky hodin práce a v notách připravím vždycky úplně všechno až do posledního cinknutí trianglu, včetně všech ozdob a ‚náťuků‘. I to naše nové cdéčko je rozepsáno na skoro šesti stech stranách partitur. Co písnička, to nejméně čtrnáct dní práce. A když k tomu připočtu i tvorbu melodie a textu, tak je to skoro měsíc,“ vysvětluje Jaroslav Marian, proč ve svém domácím hudebním studiu tráví poslední roky tolik času.

Hudbu však neskládá jen Jaroslav, také Pavla je autorkou řady písní, hudby i textů. „Kolem roku 2008 jsem prožívala moc smutné období. Umírala mi maminka, a i já sama jsem při těžké operaci tento svět málem opustila. Napsala jsem tehdy asi šedesát písniček. Vytryskly ze mě, ani jsem nevěděla jak. Múza mne obletovala asi dva a půl roku, ale od té doby už zase skládá výhradně jen Jarda.“ Písně Pavly Marianové jsou k poslechu na dech beroucím šansonovém albu nazvaném *Radosti... Bolesti...* Jednou větou – hudebně zralé skladby lidsky zralé osobnosti.

Není divu, že se zralost promítla i do poslední desky skupiny Klíč, příznačně nazvané *V čase zrání...* Písničky se letos v létě – při prvním představení tohoto alba – nesly nádvořím zaplněného Karlštejna a na jednom z nedávných koncertů si je s chutí vyslechli i nadmíru spokojení posluchači ve vyprodaném pražském divadle Gong.

I přesto, že zůstává mimo pozornost mediálně-hudebního mainstreamu, je Klíč definitivně zpět. Ale nejsou to jen manželé Marianovi, kdo se o to zasloužil. Stejně uznání patří i druhé manželské dvojici, která s nimi dlouhá léta hraje a zpívá – Jiřímu a Jitce Krupičkovým. A samozřejmě i zpěvačce Janě Slavatové, flétnistce Janě Boškové a také nejmladšímu členu kapely – věkově i funkčně – Janu Jandovi.

Kdyby ale nebylo Jaroslava Mariana, jeho „klíčová“ kamarádi by dnes asi hráli a pěli jinde. „Jardovi jsem vděčná – i za to, jak pěkně mi umí napsat písničky ‚na tělo‘ – a moc si ho cením za to, čeho dosáhl,“ doznává se ke svým citům Pavla.

Díky tomuto vyznání, ale především poslechu všech sedmi výrazných hlasů kapely Klíč se lze radovat z toho, čeho je jinak kolem nás jako šafránu.

Čiré, nefalšované harmonie.

Foto: Lubomír Hogenauer,
Jiří Antalovský, Jakub Marian,
Jaroslav Marian, Jiří Krupička
a archiv skupiny KLÍČ